

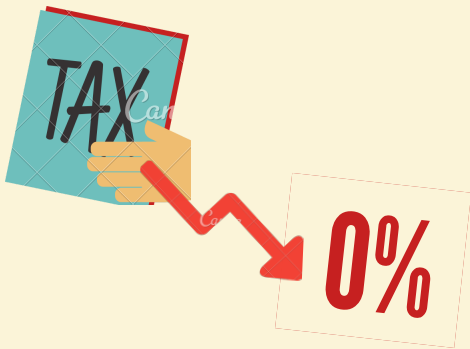
KOSOVA TÜRKİYE TİCARET ODASI
ODA TREGTARE KOSOVARO TURKE
KOSOVO TURKEY CHAMBER OF COMMERCE

BİR YILLIK STA SÜRECİ PERIUDHA NJË VJEQARE E MTL-SË

NELER OLDU?

- ➔ Kosova'ya 82 milyon nüfuslu bir pazar açıldı.
Një treg me 82 milion banorësh u hap për Kosovën.

- ➔ Diğer yandan anlaşmanın yürürlüğe girmesiyle birlikte Kosova, Türkiye için 850 adet tarım ürünü ve sanayi ürünlerinin tamamında gümrük vergisini yıllara göre kademeli olarak kaldırmaktadır. Ndërsa me hyrjen në fuqi të Marrëveshjes, Kosova gradualisht shfuqizon taksën doganare me kalimin e viteve për 850 copë për produktet bujqësore dhe për të gjitha produktet industriale të Turqisë.

QKA NDODHI?

- ➔ Kosova ile Türkiye arasında imzalan Serbest Ticaret Anlaşması 1 Eylül 2019 tarihinde yürürlüğe girdi.

Marrëveshja e Tregtisë së Lirë mes Kosovës dhe Turqisë hyri në fuqi në 1 Shtator 2019.

- ➔ Anlaşmanın yürürlüğe girmesiyle birlikte Türkiye, Kosova için 846 adet tarım ürünü ve sanayi ürünlerinin tamamında gümrük vergisini doğrudan sıfırladı. Me hyrjen në fuqi të Marrëveshjes, Turqia zeroi tarifën doganore direkt për 846 copë për produktet bujqësore dhe për të gjitha produktet industriale të Kosovës.

- ➔ Anlaşmayla birlikte ürünlerde sıfırlanan vergiler iki ülke içinde önemli fırsatlar sağlamaktadır. Me marrëveshjen, tarifat eleminuara mbi produktet ofrojnë mundësi të rëndësishme për të dy vendet.

STA SÜRECI TİCARETİ NASIL ETKİLEDİ ?

SI NDIKOI PERIUDHA E MTL-SË TREGTINË ?

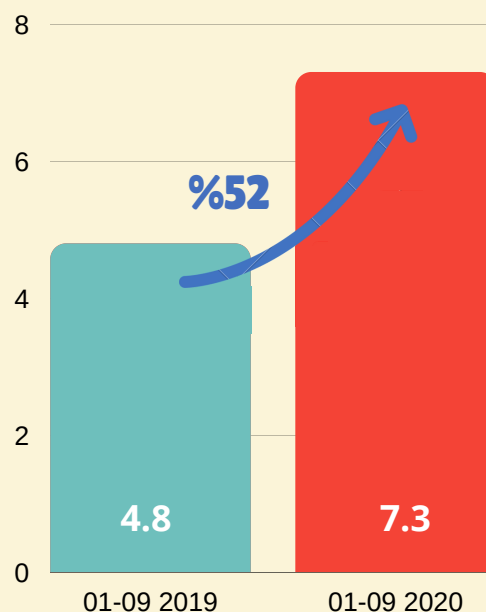
TÜRKIYE'YE İHRACAT

EKSPORTI NË TURQI

Kosova'nın 2020 yılının ilk dokuz ayında toplam ihracatı, bir önceki yılın aynı dönemine göre %5.4 artarak 304.4 milyon Euro'ya ulaştı. Kosova bu dönemde Türkiye'ye olan ihracatını %52 oranında artırdı. Ocak - Eylül 2019'da Kosova'nın Türkiye'ye ihracatı 4,8 milyon Euro iken, bu yılki dönemde STA'nın etkisi ve yeni pazarların açılmasıyla Türkiye'ye ihracat 7.3 milyon Euro değerinde kaydedildi.

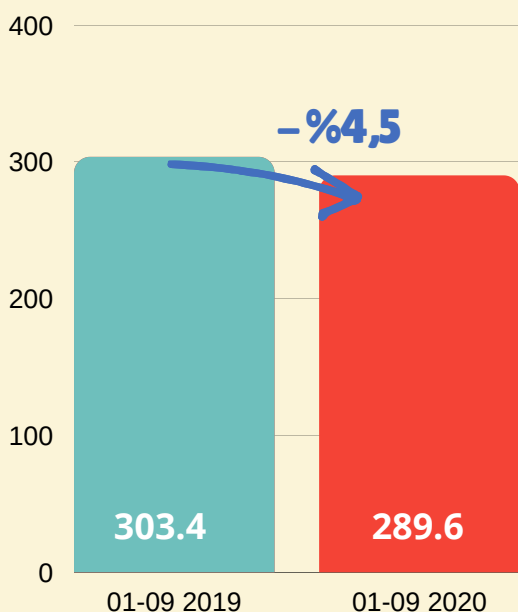

Eksportet totale të Kosovës në nëntë muajt e parë të vitit 2020 u rritën me 5.4% krahasuar me të njëjtën periudhë të vitit paraprak, duke arritur në 304.4 milion euro. Eksportet e Kosovës në Turqi u rritën me 52% gjatë kësaj periudhe. Në periudhën Janar - Shtator 2019 eksportet e Kosovës në Turqi ishin 4.8 milion euro, Ndërsa në këtë vit me efektet e MTL-së dhe me hapjet e tregjeve të reja eksporti u regjistrua në vlerën 7.3 milion euro.

TÜRKIYE'DEN İTHALAT

IMPORTI NGA TURQIA

Kosova'nın 2020 yılının ilk dokuz ayında toplam ithalatı, bir önceki yılın aynı dönemine göre %9,8 azalarak 2 milyar 298.4 milyon Euro değerinde kaydedildi. COVID-19 küresel salgınından dolayı Kosova'nın ithalatı her ülkeden azaldığı gibi Türkiye'den de geçen yılın aynı dönemine göre %4.5 oranında azalmıştır. Ocak- Eylül 2020 döneminde 289.6 milyon Euro ithalat değeri ile Türkiye, Kosova'nın ikinci en büyük ithalat partneri olmaktadır.

Importet totale të Kosovës në nëntë muajt e parë të vitit 2020 u regjistruan në një vlerë prej 2 miliardë 298.4 milion Euro, duke u ulur me 9.8% krahasuar me të njëjtën periudhë të vitit paraprak. Për shkak pandemisë globale COVID-19, importet si nga çdo vend edhe nga Turqia janë zvogëluar me -4.5% krahasuar me të njëjtën periudhë të vitit të kaluar. Në periudhën Janar - Shtator 2020, Turqia me vlerën 289.6 milion euro është bërë partneri i dytë kryesor të importit të Kosovës.

TÜRKIYE'YE EN ÇOK İHRAÇ EDİLEN 10 ÜRÜN KATEGORİSİ

TOP 10 KATEGORIT E PRODUKTEVE MË TË EKSPORTUAR NË TURQI

Türkiye'ye Ocak - Eylül 2020 döneminde en çok ihraç edilen ürünler
Në periudhën Janar - Shtator 2020 produktet më të eksportuara në Turqi

Ürünler - Produktet	Değeri - Vlera
1 Kauçuklu tekstil kumaşları Pëlhura tekstile të gomuara	1,866,650 €
2 Aluminyum hurda ve artıkları Mbetje dhe kthime alumini:	1,815,375 €
3 Bakır hurda ve artıkları Mbetjet dhe kthimet e bakrit	1,249,559 €
4 Hayvan yün ve derileri Leshi dhe lëkurat e kafshëve	838,470 €
5 Kauçuktan bant ve kayışlar Rripat apo shiritat prej gome	380,970 €
6 Bira ve alkol ürünleri Birra dhe produktet e alkoolit	192,537 €
7 Makine ve mekanik teçhizat Makineri dhe pajisje mekanike	180,300 €
8 Demir ve çelik ürünleri ve artıkları Produktet dhe mbetjet e gizës dhe çelikut	172,164 €
9 Ahududu Manafera	152,738 €
10 Kahve Kafe	61,776 €

2020 yılında Kosova'nın Türkiye'ye ihracatının 3 milyon 237 bin Euro değeri ile %44'ünü oluşturan metal bazlı ürünler, bir önceki yılın aynı dönemine göre %117 artış göstermiştir.

➤ Produktet me bazë metale me vlerën 3 milion e 237 mijë euro përben 44% gjithsej eksporteve të Kosovës në Turqi dhe këto produkte u rritën me 117% krahasuar me të njëjtën periudhë të një viti më parë.

Aynı dönem içinde Türkiye'ye ihracatın 2 milyar 247.6 milyon Euro değeri ile %31'ni oluşturan kauçuklu kumaş, bant ve kayış ürünleri geçen yılın aynı dönemine göre %13 artmıştır.

➤ Në të njëjtën periudhë, pëlhura, rripat dhe shiritat të gomuara përben 31% gjithsej eksporteve të Kosovës në Turqi dhe këto produkte u rritën me 13% krahasuar me të njëjtën periudhë të një viti më parë.

Hayvan yün ve derileri, ahududu, temizlik ürünleri gibi kalemler STA anlaşmasının yürürlüğe girmesinin ardından Türkiye pazarına girmeyi başarmışlardır.

➤ Kategoritë e produkteve si leshi dhë lekuret e kafshëve, manaferrat, produktet e pastrimit kanë arritur të hyjnë në tregun e Turqisë pasi që marrëveshja MTL hyri në fuqi.

TÜRKIYE'DEN EN ÇOK İTHAL EDİLEN 10 ÜRÜN KATEGORİSİ

TOP 10 KATEGORIT E PRODUKTEVE MË TË IMPORTUAR NGA TURQIA

Türkiye'den Ocak - Eylül 2020 döneminde en çok ithal edilen ürünler
Në periudhën Janar - Shtator 2020 produktet më të importuara nga Turqia

	Ürünler - Produktet	Değeri - Vlera
1	Hazır giyim ürünleri Produkte të gatshme për t'u veshur	30,228,113 €
2	Makine ve mekanik teçhizat Makineri dhe pajisje mekanike	29,552,436 €
3	Plastik ve plastik ürünleri Plastikat dhe artikujt prej tyre	24,719,168 €
4	Dijital cihazlar ve ekipmanları Produktet digjitale dhe pajisjet	24,452,316 €
5	Demir ve çelik ürünleri Produkte giza dhe çeliku	19,994,054 €
6	Akaryakıt Karburant i lëngët	18,848,945 €
7	Mobilya Mobileria	10,110,907 €
8	Odun ve ahşap ürünleri Druri dhe artikujt prej druri	8,348,832 €
9	Hamur, bisküvi ve muadilleri Brumi, biskota dhe ekuivalentet	8,286,059 €
10	Aluminyum ve ürünleri Alumini dhe produktet të saj	7,403,727 €

2020 yılının ilk dokuza ayında Kosova'nın Türkiye'den ithalatında düşüş görülse de, bir önceki yılın aynı dönemine göre artış gösteren sektörler arasında gıda %1, kimya sanayi %9, plastik ve lastik %2, odun ve ahşap ürünleri %4, kağıt ve karton ürünleri %4, makineler %3 oranları ile bulunmaktadır. En büyük artışı %113 oranı ile maden ürünleri kategorisinde yer alan akaryakıt oluşturmaktadır.

Në nëntë muajt e parë të vitit 2020 importet prej Turqisë edhe që kanë shënuar ulje, krahasuar me të njejtën periudhë të vitit kaluar është rritur importi në disa sektore si 1% në ushqim, 9% në industrinë e kimisë, 2% në plastik dhe goma, 4% në dru dhe artikujt e saj, 4% në letër dhe karton dhe 3% në makineri. Po ashtu rritja më e madhe ishte të karburant i lëngët me 113% që gjindet në kategorinë e produkteve minerare.

Düşüş kaydeden kategoriler arasında tekstil -%19, aksesuar -%32, taş, seramik ve cam ürünleri -%7, baz metaller -%20, ulaşım araçları -%26, mobilya -%14 oranlarında görülmektedir.

Ndër kategoritë që shënuan ulje gjindën, tekstili me -19%, aksesoret me -32%, produktet prej gurit, qeramikës dhe qelqit me -7%, bazë metalet me -20%, mjetet e transportit me -26%, dhe mobiljet me -14%.

DEĞERLENDİRME

VLERËSIMI

- Serbest Ticaret Anlaşmaları pazarların büyümesine ve ticaret fırsatlarının daha iyi değerlendirilmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda Kosova ile Türkiye arasında yürürlüğe giren STA'nın ilk yılından itibaren faydaları görülmektedir.
- İlk etapta halihazırda üretilen ürünler için fırsatlar yaratılmış olsa bile, STA'ların dolaylı bir etkisi yatırımları teşvik etmesidir. Uygun yatırım ortamı sağlayan ülkeler, STA'lar sayesinde ihracatlarını katlayabilmektedir.
- Serbest Ticaret Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden bu yana iki ülke arasında ticari ilişkiler olumlu yönde ivmeyi artırdı.
- Türkiye'nin diğer ülkelere uyguladığı %140 gibi yüksek gümrük vergilerine nazaran Kosova'ya tanıdığı imtiyazlar sayesinde Kosovalı üreticiler tarım ve sanayi ürünlerinde %0 gümrük vergisiyle Türkiye pazarına girme fırsatlarına sahip oldular.
- Hayvan yün ve derileri, ahududu, temizlik ürünleri gibi kalemler yüksek vergi maliyetlerinden dolayı daha önce hiç Türkiye'ye ihracat gerçekleştirilemezken STA anlaşmasının yürürlüğe girmesinin ardından Türkiye pazarına girmeyi başaran ilk örneklerdir. Diğer tarım ve hayvansal ürünlerde ise her ürünün ayrı ayrı değerlendirilmesi ve fırsatların görülmesi gerekmektedir.

- Marrëveshjet e Tregtisë së Lirë, bëjnë që tregjet të rriten dhe mundësitë e tregtisë të shfrytëzohen në mënyrë më të mirë. Në këtë kontekst, shihen përfitime qysh nga viti i parë i hyrjes në fuqi të Marrëveshjes së Tregtisë së Lirë në mes të Kosovës dhe Turqisë.
- Edhe pse në etapën e parë janë krijuar mundësi për produktet tashmë të prodhuara, një efekt indirekt i MTL-ve është se ato inkurajojnë investime. Vendet që ofrojnë një mjedis të përshtatshëm investimi mund të dyfishojnë eksportet e tyre falë MTL-ve.
- Që nga hyrja në fuqi e Marrëveshjes së Tregtisë së Lirë, marrëdhëniet tregtare midis dy vendeve kanë marrë vull pozitiv.
- Përkundër faktit se Turqia aplikon tek vendet e tjera taksë të lartë doganore prej 140%, falë privilegjeve që i ka dhënë Kosovës prodhuesit kosovarë, kanë mundësinë të hyjnë në tregun e Turqisë me 0% taksë doganore për produktet bujqësore dhe industriale.
- Produktet e tilla si leshi dhe lëkura e kafshëve, manafera dhe produkte të pastrimit për shkak të kostove të larta të taksave asnjëherë më parë nuk janë eksportuar në Turqi, ndërsa pas hyrjes në fuqi të MTL-së këto produkte janë ndër shembujt e parë që arriten të hyjnë në treg në Turqi. Ndërsa tek produktet e tjera bujqësore dhe shtazore, secili produkt duhet të vlerësohet veçmas dhe duhet parë mundësitë.

DEĞERLENDİRME

VLERËSIMI

- Kosova ile Türkiye arasında asimetrik olarak yapılan STA, Kosova'ya anlaşmanın yürürlüğe girmesinden itibaren 10 yıl kadar bir sürede üretim kapasitelerini güçlendirme fırsatı vermektedir. Diğer yandan Kosova'nın Türkiye'ye uyguladığı gümrük vergilerinin 10 yıla kadar kademeli indirgenmesi ve belirlenmiş ürünlerde verginin %0 olması ithalat maliyetlerini azaltmasıyla birlikte Kosovalı iş insanlarının Türk ürünlerine olan cazibeyi artırmaktadır.
- Ticari verilere baktığımızda bir çok ürün kategorisinde Türkiye'den ithalat geçen yıla göre hemen hemen aynı tutarlarda seyretmesine rağmen vergilerin indirgenmesiyle Kosovalılar daha düşük maliyetle daha çok ürün satın almaktalar.
- Özetle, liberal ekonomilerde ülkeler arası imzalanan STA'lar, karşılıklı ticaret hacmini artırılmasına, yeni pazarlara girişte fırsatlar yaratılmasına, maliyetleri düşürmesine, işletmelerin gelir sağlamasında faydalar oluşturmaktadır.

- Marrëveshja e Tregtisë së Lirë midis Kosovës dhe Turqisë, është bërë në mënyrë asimetrike dhe i jep Kosovës mundësinë për të forcuar kapacitetet e saj prodhuese brenda 10 viteve që nga hyrja në fuqi e marrëveshjes. Në anën tjetër ulja graduale e taksave doganore të Kosovës ndaj Turqisë për një periudhë kohore prej 10 vjet do të ul kostot e importit dhe rrit tërheqjen e biznesmenëve kosovar ndaj produkteve turke.
- Edhe pse kur shikojmë shifrat e tregtisë në shumë kategori produktesh vlera e importit nga Turqia në krahasim me vitin e kaluar mbetet pothuajse i njëjt ndërsa me uljen e taksave, kosovarët blejnë më shumë produkte me një kosto më të ulët.
- Nëse i përmbledhim të gjitha këto, mund të themi se MTL-të e nënshkruara midis vendeve me ekonomi liberale, krijojnë përfitime në rritjen e vëllimit të ndërsjellë të tregtisë, krijimin e mundësive për të hyrë në tregje të reja, uljen e kostove dhe gjenerimin e të ardhurave për bizneset.

